

NATURMATERIALERNE.

Materialer til beklædning har en lang historie bag sig. Allerede 5000 – 6000 f.v.t. begyndte man at holde får som husdyr i Europa, helt præcis hvornår og hvordan man begyndte at udnyttede ulden vides ikke med sikkerhed. Fåret som har uld, gav mennesket mulighed for at spinde, filte og behandle ulden til brug for beklædning. Herhjemme er første fund, af vævet uld tilbage fra 2200 – 2500 f.v.t, det blev fundet sammen med Egtvedpigen og Tollundmanden.

Det var ikke kun på beklædningssiden mennesket benyttede naturfibreneres egenskaber. Fund af tovværk ved Esbjerg, lavet i bastlaget fra lindetræ, er dateret helt tilbage til oldtiden 5200 f.v.t.

I dag har vi mange flere muligheder for at udvinde fibre fra både planter og dyr. Disse fibre betegnes naturfibre, og de opdeles i to hovedgrupper: de vegetabiliske og de animalske fibre - Hertil kommer skind og pels, som også er animalsk. Animalske fibre består af hår fra dyr, eller af kokonfibre (silke) som kommer fra sommerfuglelarvers kokoner – den mest velkendte af disse er morbærlarven.

Der findes i dag et utal af hårtyper og plantefibre med mange forskellige kvaliteter, som anvendes i tekstilindustrien. Behandlingen af disse kan være meget forskellige alt efter hvilke krav til kvalitet det færdige produkt skal kunne opfylde.

Naturprodukter kan blive kemisk behandlet for at få stærkere og mere ensartede fiberegenskaber. Her tale vi om kemofibre, som oftest fremstilles af vegetabiliske materialer, der indeholder cellulose, men også materialer med protein kan anvendes til denne proces. Animalske fibre som uld der betegnes med HIGH TECH, har ligeledes gennemgået en kemisk behandling.

Ganske kort vil jeg også lige nævne de syntetiske fibre, som er blevet en stor del af de materialer, man anvender i tøjindustrien i dag. Disse fibre er fremstillet af råolie og kaldes i folkemunde kunststof.

De mest kendte hårtyper – animalske fibre:

Gruppe	Art	Type
Animalsk	Uld fra får	Lamme uld Ren ny uld Merino uld
	Uld fra andre dyr	Mohair Kashmir Alpaka Lama Kamel Angora Possum
	Kokon fibre	Silke (Seide)

De mest kendte plantefibre – vegetabiliske fibre:

Gruppe	Art	Type
Vegetabilsk	Frugtfibre	Bomuld Kokos
	stængelfibre	Hør Hamp Jute Bambus
	bladfibre	Ananas Manilla Sisal

De mest kendte regenererede fibre:

Gruppe	Art	Type
Regenererede fibre	Cellulosefibre	Viskose Modal Lyocell
	Celluloseesterfibre	Acetat Triacetat
	Protein fibre	Kesin Soja

ANIMALSKE FIBRE

Uld fra får:

Lamme ulden er "jomfru ulden" fra første klip af dyret.

Ren ny uld, er i bogstavelig forstand - ren ny uld. Denne betegnelse stammer fra fortiden, hvor det var skik at genanvende ulden flere gange.

Merinould, som regnes for at være verdens fineste uld, kommer fra en speciel art får der stammer fra Tasmanien. Det var først i 60'erne denne art gjorde sit indtog i Europa.

Uld fra andre dyr:

Mohair, er hår fra mohairgeden som stammer fra Himalaya bjergene. Denne eksklusive fiber er meget eftertragtet og bekostelig, og den bliver ofte brugt til fine sjaler, tæpper og strik. Det var sidst i 1980'erne, de første mohairgeder kom til Danmark.

Kashmir, er underulden fra kashmirgeden som lever vildt i Kashmirregionen i det nordvestlige Indien. Kashmir er en af de mest bekostelige animalske naturfibre, der findes, grundet den omstændige indsamling af ulden. Kashmir bliver oftest brugt til tørklæder og luksusstrikkvarer. Kashmir har altid tendens til at nulre.

Alpaka, dyret Alpaka lever vildt i Andesbjergene og er nært beslægtede med lamaen. De bedst kendte alpakafiber kommer fra Peru men også Bolivia er kendt for de fine naturfibre. Alpaka ulden indeholder ikke lanolin og kan derfor bæres ved sensitivitet overfor uld fra får.

Lama, dyret Lama bliver i dag mest brugt som trækdyr eller husdyr da ulden fra alpakaen anses for at være finere. Lamaen lever som alpakaen i andesbjergene.

Kamel, Gobiørknen som ligger i Østasien er det naturlige levested for uldkamelen. I dag er det kameler, der holdes som husdyr eller nyttedyr, man udvinder uld fra. Kamelulden er den uldtype, som indeholder mest lanolin ligesom fibrenes struktur gør ulden varmeregerende.

Angora, denne fibertype, som kommer fra angorakaninen, betragtes af nogle som den varmeste naturfiber der findes. Ulden er meget blød og anvendes til både strik og filtning. Angorakaninen stammer oprindeligt fra Asien og det vides ikke med sikkerhed, hvornår og hvordan den kom til Europa.

Possam, fibre fra dyret possum er hule og derved meget isolerende. Ligesom vægtfylden er væsentlig lavere end for andre animalske fibre, dette giver en oplevelse af lethed i strikken. Possum er en truet dyreart i Australien, men på New Zealand bliver den betragtet som et skadedyr på lige fod med rotterne herhjemme.

Silken, Silken er udvundet af sommerfuglelarvens kokon og kommer oprindeligt fra Kina. Den bedst kendte larve er Morbælarven, der er opkaldt efter Morbærtræet, som leverer larvens eneste føde til at kunne danne kokon. I det 14- århundrede smuglede Marco Polo morbærlarven til Sydeuropa, hvor egenproduktion opstod. I dag importerer man de tomme kokoner for at udvinde silken i Europa.

VEGETABILSKE FIBRE

Frugtfibre:

Bomuld, Bomuld er en etårig plante, hvor frøhårene anvendes. Bomuldsplanten kræver både varme og vand og vokser bedst i tropiske eller subtropiske områder. Kvaliteten af bomuldsfibre afhænger af bomuldsarten samt jordbundsforholdene. Det siges, at verdens bedste bomuld bliver dyrket vest for Indien.

Kokos, Kokospalmen, som vokser i Asien, avles grundet den frodige frugt. I tekstilverdenen bruges det frøskallerne grundet den høje slidstyrke til dørmåtter, børster, reb o.lign..

Stængelfibre:

Hør, spinhør er en etårig plante, som menes at komme fra Østeuropa. Der er i Danmark fund af hørtekstiler helt tilbage fra stenalderen. Hør blev dyrket af de danske bønder, til beklædning, duge og sengetøj, frem til ca- 1800-tallet hvor importen af bomuld overtog hørrens betydning i beklædningsindustrien. Hør er fin og behagelig at bære og har blank overflade.

Hamp, Hampens egenskaber kan minde om hørren, dog med noget grovere fibre. Hamp kan dyrkes i Danmark, men det var indtil for nylig forbudt grundet indholdet af euforiserende stof. Forarbejdningen af hør til tekstiler sker aht. arbejdsmiljø kun i Rumænien, Italien og Kina.

Jute, Juteplanten vokser i Asien og er en etårig plante. Herhjemme er den mest kendt som hessiantapetet der var meget populært i 60'erne. I dag anvendes den mest i emballageindustrien til bånd, eller til skosåler. Jute er meget slidstærk og har en karakteristisk aroma.

Bambus, Bambus vokser i Asien og er en græsart. Selve dyrkningen af bambus kan betragtes som værende meget miljøvenlig, da det er en nøjsom plante som både udvinder meget ilt og absorberer meget CO₂. Egentlig burde bambus stå under regenererede fibre, da bambusfiberen kræver en voldsom kemisk behandling før den kan anvendes i tøjindustrien.

Bladfibre:

Ananas, fibre fra ananasbladene er meget grove og må kemisk behandles, før de kan anvendes til beklædning. Ofte blandes den færdigbehandlede ananasfiber med silke, bomuld eller polyester for at opnå en blødere og mere behagelig tekstil. Ananas teksten produceres primært på Filippinerne.

Manilla og Sisal, Disse fibre anvendes kun i ringe omfang til beklædning. Fibrene bruges først og fremmest til fremstilling af tæpper, reb og tovværk.

REGENEREREDE FIBRE.

Regenererede fibre er vegetabiliske fibre, som igennem en kemisk proces forandrer deres fysiske form, med henblik på at skabe en fiber med silkens egenskaber. De første tekstiler, der blev fremstillet ved denne metode, tilbage i 1890'erne, blev kaldt "kunstsilke". Siden er denne fiberform udviklet meget, ligesom man i dag stadig forsker i at videreudvikle både materialet og fremstillingsprocessen.

De mest kendte fibre i denne gruppe er:

Viskose, som de fleste kender som en tekstil, der er lavet af bark fra træer. Dette er dog ikke helt sandheden da viskose laves af celluloseholdige råmaterialer, som kan være træflis, bark eller andet materiale.

Modal, Modal er en videre udvikling af viskose, med lidt andre egenskaber og det er dyrere at fremstille.

Lyocell, Lyocell kom frem i starten af 90'erne og er endnu et resultat af forskningens arbejde indenfor tekstiler. Den anvendes ofte i linge eller idrætstøj.

Celluloserestfibre

Acetat og Triacetat, disse er biprodukter fra fremstillingen af viskose og har ikke nær de samme egenskaber eller kvaliteter.

Bambus, se vegetabiliske fibre.

Proteinfibre

Sojafibre, Soja fibre er et materiale, som fremstilles ved en kemisk proces og som kan anvendes alene eller blandes med andre fibre. Typisk bliver disse fibre anvendt til undertøj eller sportstøj.

Kaseinfibre/mælkefibre. Disse fibre bliver sjældent brugt i dag. Fibrene blev udviklet med henblik på at efterligne silkefibre. Under 2. verdenskrig blev fiberen brugt til soldateruniformer, men den blev aldrig særlig populær, da den lugtede af sur mælk når den blev fugtig.

